

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿՈՐԻԻՆ, ՎԱՐՔ Ս. ՄԱՇՏՈՑԻ

ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վերջերս Վիեննայի Միխայելեան տպարանէն առանձին հատորով հրապարակ ելաւ Կորին Վարդապետի Պատմութիւնը Վարուց Ս. Մաշտոցի, Հ. Ն. Վ. Ակինեանի ներածութեամբ և ծանօթութիւններով: Բաւական աշխատուած գործ մըն է սա, որ կը գրաւէ 180 մեծագործ էջեր: Նկատի ունենալով Կորին Վարդապետի երկին մեծ կարեւորութիւնը, աւելորդ չենք համարիր տալ այստեղ քանի մը հակիրճ նկատողութիւններ Գեր. Հ. Ն. Ակինեանի կատարած աշխատանքին առնչութեամբ:

1. — Էջ 1, տող 1, բառ առաջին. — «ՁԹորգումայ», զոր Հ. Ակինեան իր կողմէ գրած է բնագրի «ՁԱօքանազեան»-ին տեղ: Ձեռագիրներու միաձայնութեան դէմ իր բերած պատճառաբանութիւնը անբաւարար է արդարացնելու կատարուած այս փոփոխութիւնը:

2. — Էջ 3, տող 3. — «Նաւակաց», զոր Գ. Ֆինգլեան(*) ուղղած էր «Նաւակեաց» Հ. Ակինեան չէ իւրացուցած այս արդարացի սրբագրութիւնը և պահել է «Նաւակաց»: Նախընտրելի էր «Նաւակեաց» ընթերցումը, որ կը պաշտպանուի Կորինեան նմանակերտ բառերու շնկատով մը. — աշխարհակեաց, զազանակեաց, երկրակեաց, լեռնակեաց, վշտակեաց:

3. — Էջ 9. — Հ. Ակինեան կը յայտնէ

(*) Վարժ Մաթոցի, Երևան, 1930:

զոյն ձևը փորձութիւններէն հետոս մնալու — աղօթքն է որ մեզ կը զօտեպնդէ: Այն աղօթքը զոր Տէրը սորվեցունցած էր իր աշակերտներուն. «Եւ մի տանիր զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեա ի չարէն, զի Գո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս»:

ՁԱԻԷՆ ԱՅՂ. Ձ.

թէ ընդարձակ հատուած մը փոխադրած է Ժէ, 5: Այդ փոխադրութիւնը անհրաժեշտ է և ոչ ալ հիմնուած է ունէ հաստատուն փաստի վրայ:

4. — Էջ 11. — Մաշտոցի հայրը, երանելի Վարդանը, բռնազբոսիկ ճիւղով մը Հ. Ակինեան կ'ուզէ նոյնացնել Պապի հարձորդի Վրկիկն հետ: Այս նոյնացումը զբլխովին անճան է և չէ կոթնած ունէ ապացոյցի:

5. — Էջ 19. — Բնագրի Բաբիլոս անուան ուղղումը Պակիդաս, փոխանակալայոց որդեգրած Բաբիլոս կոչման, աւելի հաւանական կ'եղնի թէ Ժամանակագրական և թէ գրչագրական տեսակէտէ:

6. — Էջ 30. — «Երթալ իշանէր յոռտատակն Գողթան, յառաջին դաստակերտն իւր»: Հ. Ակինեան վերականգնած է ոռտատակ բառը, որ արդէն տեղ զտած էր Մ. Աբեղեանի հրատարակութեան մէջ(**), բայց իբրեւ յատուկ անուն զլիսագրուած: Նայելով բառին իմաստին — գաւառի գրլխաւոր քաղաք, ոռտան — աւելի՛ ուղիղ է դնել իբրեւ հասարակ անունը Վերոյիշեալ տողին աշխարհաբար թարգմանութիւնը պիտի ըլլար: Երթալով կ'իջնէր Գողթնի ոռտանը, իր առաջին դաստակերտը: Ընդդռնուած բառին տեղ Մ. Աբեղեան ունի «առաջվա», իսկ Ս. Բանեան(**) «նախկին»: Նախընտրելի է «առաջին», վանդի ըստ Կորինի Մաշտոց, իր կրօնաւորելէն յետոյ քարոզութեան ձեռնարկելուն, ամենէն առաջ «Իմիտալ իշանէր յանկարգ և յանդարման տեղիս Գողթան»: Հ. Ակինեան հարցաբանելով կը գրէ. — Բառիս կցուած «յառաջին» դասակարգելու իւր իմաստով չէ՞ արդեօք ռոսասլակ բառին բացատրութիւնը այս գէպքին «իւր» աւելագրութիւն է — (էջ 90): Արդարեւ յոռտատակն Գողթան բառերը կը բացայայտուին «յառաջին դաստակերտն իւր» բացատրութեամբ, որ «Երթ»ը աւելագրութիւն չէ երբեք. Մաշտոց կ'իջնէր Գողթնի ոռտանը, որ ի՞ր առաջին դաստակերտն էր:

7. — Էջ 32. — «սատանայակուր»: Մեր կարծիքով նախընտրելի է «սատանա»

(*) Վարժ Մաթոցի, Երևան, 1941:

(**) Վարժ Մեխովայ, ի Պաշաք տպարանի, 1951:

յակիր», ինչպէս հոս ունին ի միջի այլոց Գ. Ֆետգլեան և Մ. Աբեղեան, Հ. Ակինեան ևս յաջորդ էլին վրայ դարձեալ պիտի հանդիպի աստանայակիրն բառին: Հմմտ. նաև այս կերպով կերտուած աստուածա-կիրն բառը: Հաւանաբար սխալ գրչութեան արդիւնք է նշխի յիշած զոյգ նախադա-սուծութիւններուն մէջ տեսնուող աստանա-յակուրը բառը:

8. — էջ 37. — Բնագրի կարևոր և ըստ շատերու ազաւաղուած տողին իրեն ուղ-ղում տակէ տառով Հ. Ակինեան առաջարկած է երկու տարբեր ձևեր, այժմ զանոնք լքելով, իբրև ուղղագոյն կ'առաջարկէ եր-րորդ մը. «Յորոց և ոմանց արժանի եղեալ ի կարգ եպիսկոպոսութեան վիճակել»: Այս ուղղումն ալ պէտք է ըսել որ նախորդե-րէն նուազ ձայնող չէ: Նախ քան իր կողմէ չորրորդ ուղղումի մը հրապարակ նետուիլը, ներուի մեղի այդ նախադասութեան բնա-գրական ձևը ճիշդ համարել և յարաբերա-կան դերանուններով գրուած ստորագաս նախադասութեանց յարաբերակները ճշգրիտ այսպէս. «յորոց», իմա՛, ի բաժանեալ լե-ղուացն ժողովելոց. «որոց», իմա՛, միոյ Աստուծոյ փառաբանիչք. որով կը ժողանանք հետեւեալ իմաստը. և արդ զանոնք, որ այսչափ մասնաւոր և բաժնուած լեղուներէ ժողովուեցան — որոնցմէ ես անարժանս ալ բարձրացայ եպիսկոպոսական կարգի աստիճանին — մէկ աստուածաբարաւ պատգամով մէկ ազգ կապելով՝ կը յօրինէր միակ Աստուծոյ փառաբանիչներ, որոնց առաջինը՝ Սամուէլ անունով, սուրբ և բու-րեպաշտ մարդ մը, արքունի տան եպիս-կոպոս եղաւ:

9. — էջ 38. — Բնագրին «Ակուսիտ անուն կոչելոյ» բառերուն տեղ Հ. Ակինեան դրած է «յարքունիս ուղարկելոյ», առնելով Հ. Յ. Թորոսեանէն, որ ըստ իրեն «ճշգրիտ ուղղած է» (էջ 97): Մ. Աբեղեան պահած է ընկալեալ բնագրերը: Մեր կար-ծիքով բնագրերը տրոհելի է սապէս. «ուստի և հրաման ելանէր, վայելուչ մեծաբնօք — զՍուրբն Ակուսիտ անուն — կոչելոյ»: որ կը նշանակէ. և որմէ (Թէոփոս կայսրէն) հրաման կ'ըլլէր՝ վայելուչ մեծաբնօքով հրաւիրելու Ակուսիտ անուն սուրբը:

10. — էջ 39. — Հ. Ակինեան բնա-գրին «անքնկաբ թողոյր» բացատրութիւնը

թերի նկատելով կը լրացնէ. «Եւ ոչ զմի ինչ անքնկալ թողոյր»: Իսկ «մեծամեծ պարգևօք պատուելոյ բառերը, որ «անքն-կալ թողոյրէն առաջ գրուած են բնագրին մէջ, կը փոխադրէ ետեւ, գրելով. «Եւ մե-ծամեծ պարգևաւք պատուեալ»: Բնագրին համաձայն, ըստ երևոյթին, Կորինէ ըսել կ'ուզէ թէ Մաշտոց, զպրոցներ և եկեղե-ցիներ հաստատելու վերաբերմամբ արքու-նական հրամանագիրը ստանալէ վերջ, վե-հանձնօրէն կը մերժէր (անքնկալ թողոյր) իրեն տրուած մեծամեծ նուէրները, հա-ճեցնելով արքունիքը առ այդ: Հ. Ակինեանի ըրած յաւելումները և տեղափոխու-թիւնները բոլորովին քմահաճ են և անհիմն:

11. — էջ 41 և ծնթ. 69. — Հ. Ակինեան, Կորինէի բնագրին հաստուածները ըստ կամա տեղափոխելէ վերջ, աղուաներէն, մանաւանդ գոթերէն լեզուի աբուրբներն շուրջ նոր նոր և հիւնալի բաներ կը պատ-մէ, իբրև աղբիւր ունենալով իր ենթա-գրութեանց տուպար կ և միջնագրեան պահպանակ մը:

12. — էջ 46 տող 48. — «զհամագու-նակն» բառը, որ բնագրին մէջ առնուած է, ընդունելի չէ. քանի որ ձեռագրական տուեալները աւելի հաւանական կը ցուցնեն «հանգոյն նմին» կամ «հանգոյն նմին» ա-սացուածքը: Հմմտ. Կորինի կողմէ նախա-պէս գործածուած «հանգոյն սմին» բացա-տրութիւնն ալ (Գ. Ֆետգլեան, էջ 11, տող 160):

13. — էջ 48. — «աբիւնագիրս» ածա-կանը բնագրէն ներս առնելու համար, ըստ մեղի, անբաւարար է երկու ձառընտիրնե-րու վկայութիւնը: Կ'արժէ դիտել որ այդ բառը չունի նշխ, իսկ Ազաթանգեղոսի մէջ «մուրհակս անիրաւութեան» բացատրու-թեան փոխարէն կ'երեւի «մուրհակս անիրա-ւագիրս», որ հասկնալի է ինքնին: Աբիւ-նագիրս կրնայ վրիպակաւ ծագած ըլլալ «անիրաւագիրս»էն:

14. — էջ 49. — «ծակախիթ» բառին տեղ գրուած «ծառախիթ»ը նուազ հիմնա-ւորուած է և հետեւաբար իրաւունք չունէր բնագրին բնիկ բառին տեղը բռնագրաւելու:

15. — էջ 63 տող 83. — Կորինի բնա-գրին հարազատ վահան անունը Հ. Ակինեան անիրաւօրէն կը փոխէ և կ'ընէ վաւա-րապաշտ և կը յայտարարէ «ուղղեցին»:

